

Projekt

ZLEPŠENIE KVALITY PORADENSTVA PRE ŽENY ZAŽÍVAJÚCE
RODOVO PODMIENENÉ NÁSILIE V PARTNERSKÝCH VZŤAHOCH
V KOŠICKOM SAMOSPRÁVNOM KRAJI

Domov
musí byť
bezpečné miesto
pre všetkých.



Tento dokument bol vydaný v rámci projektu „Zlepšenie kvality poradenstva pre ženy zažívajúce rodovo podmienené násilie v partnerských vzťahoch v Košickom samosprávnom kraji“.

Prijímateľ projektu: Košický samosprávny kraj · Výška NFP: 290 728 EUR · Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých.
Projekt je financovaný z grantu Nórskeho kráľovstva prostredníctvom Nórskeho finančného mechanizmu. www.eegrants.sk
Spolufinancované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Obsah

Obsah	2
Projekt	3
Cieľové skupiny	3
Výstupy a výsledky	3
Profil organizácií spolupracujúcich na projekte	4
KOŠICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ	4
FENESTRA KOŠICE	5
OZ HANA SPIŠKÁ NOVÁ VES	5
KOTVA, n.o. TREBIŠOV	6
POMOC RODINE, MICHALOVCE	7
Konferencia „Spoluprácou k lepšej podpore a ochrane žien pred násilím“	8
Základné informácie o násilí páchanom na ženách	9
Zodpovednosť za násilie	9
Formy a vzorce násilia	9
Dôsledky násilia	10
Multi-inštitucionálna spolupráca	11
Domáce násilie v Košickom kraji	12
Odporúčania pre Košický kraj	13
Ďalšie aktivity Košického samosprávneho kraja v problematike násilia	14
Zoznam pomáhajúcich organizácií v Košickom kraji	15
Poradenské inštitúcie	15
Zariadenia núdzového bývania	16
Príloha	16

Projekt

Správca programu: Úrad vlády SR

Nórsky finančný mechanizmus: NFM

Kód žiadosti o projekt: 10237/2014/ONG

Celkové oprávnené výdavky projektu: 290 728 €

Doba udržateľnosti projektu po schválení záverečnej správy: 5 rokov

Obdobie realizácie projektu: máj 2015 – apríl 2017

Schválenie Projektu: 28. 07. 2015

Plánovaný termín ukončenia Projektu: 30. 04. 2017

Prijímateľ: Košický samosprávny kraj

Partneri:

Fenestra, Košice

OZ Pomoc rodine, Michalovce

Kotva, n.o., Trebišov

OZ Hana, Spišská Nová Ves

CIEĽOVÉ SKUPINY

1. Obete partnerského násilia (ženy zažívajúce rodovo podmienené partnerské násilie) sú primárnou cieľovou skupinou projektu. V rámci projektu je pre ne zabezpečený prístup ku kvalitnej špecifickej pomoci a podpore zo strany MVO (poradenské centrá, ubytovacie zariadenie), k rôznym druhom služieb reflektujúcich ich špecifické potreby, k informáciám o násilí a dostupným miestam pomoci v KSK a tiež bude zabezpečený citlivejší prístup zo strany inštitúcií.
2. Deti žien zažívajúce násilie – nepriama cieľová skupina – podpora a posilnenie ich mám, právna pomoc v konaniach týkajúcich sa detí, ako aj priamo prístup k pomoci a podpore zo strany MVO.
3. Zamestnanci v štátnej a verejnej službe budú viac informovaní o problematike rodovo podmieneného násilia prostredníctvom vzdelávacích workshopov, informačnej brožúry a budú aktívne zapojení do diskusie o potrebe a možnostiach multi – inštitucionálnej spolupráce.

VÝSTUPY A VÝSLEDKY

- 8500 ks informačných letákov pre ženy s informáciami o násilí,
- 3000 ks informačných letákov pre špecializované sociálne poradenstvo KSK,
- 2800 ks brožúr pre pracovníkov štátnych a verejných inštitúcií,
- 500 ks brožúr – strategický dokument KSK,
- 9x stretnutie zamerané na potreby multiinštitucionálnej spolupráce,
- 5x stretnutie MVO zamerané na výmenu skúsenosti
- 7x workshop zameraný na vzdelávanie pre štátne a verejné inštitúcie zamerané na scitlivovanie a vzdelávanie,
- 2x realizovaná diskusia s deťmi a mladými ľuďmi,
- 4x podporné poradenské centra, vrátane mobilného poradenstva,
- 550 prípadov poskytnutia poradenstva ženám – obetiam násilia,
- 2x realizovaná konferencia (úvodná a záverečná)
- 2x divadelné predstavenie
- Oplotený bezpečný ženský dom v Trebišove

Za realizáciu projektu zodpovedá manažérka projektu Ing. Zuzana Jusková, vedúca odboru sociálnych vecí a zdravotníctva Úradu Košického samosprávneho kraja.

Profil organizácií spolupracujúcich na projekte

KOŠICKÝ SAMOSPRAVNÝ KRAJ

Košický samosprávny kraj zabezpečuje výkon svojich kompetencií v oblasti sociálnych služieb prostredníctvom Odboru sociálnych vecí a zdravotníctva Úradu Košického samosprávneho kraja. Svojou činnosťou prispieva k prevencii, zmierneniu, resp. k riešeniu nepriaznivej sociálnej situácie občanov kraja. Taktiež rieši krízové situácie v rodine a zabezpečuje nevyhnutné podmienky pre život tým, ktorí to potrebujú. Napomáha zachovať a rozvíjať schopnosti občanov viesť samostatný život a podporiť ich začlenenie do spoločnosti.

Úrad Košického samosprávneho kraja

- **je správnym orgánom v konaniach o odkázanosti na sociálnu službu** poskytovanú v zariadení podporovaného bývania, v rehabilitačnom stredisku, v domove sociálnych služieb a v špecializovanom zariadení. Zároveň v týchto zariadeniach zabezpečuje poskytovanie sociálnej služby fyzickým osobám, ktoré sú na poskytovanie sociálnej služby odkázané;
- **poskytuje alebo zabezpečuje sociálnu službu v zariadeniach**, kde nie je potrebné posudzovať odkázanosť fyzickej osoby na sociálnu službu a to: v útulku, v zariadení núdzového bývania, v domove na pol ceste, v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, v integračnom centre, tlmočnícku službu, sociálne poradenstvo;
- **zriaďuje, zakladá, metodicky usmerňuje, kontroluje, zabezpečuje a financuje poskytovanie sociálnej služby** vo svojej pôsobnosti. Na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov poskytuje orgánom verejnej správy údaje z oblasti sociálnych služieb;
- ďalšia činnosť je zameraná na **zápis poskytovateľov sociálnych služieb vo svojom územnom obvode do registra**, na vedenie a vykonávanie zmien v registri poskytovateľov sociálnych služieb;
- pri **výkone opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** poskytuje alebo zabezpečuje sociálnu službu v krízovom stredisku, resocializačnom stredisku, detskom domove pre maloletých bez sprievodu, pestúnskom zariadení; spolupracuje s obcami, orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, akreditovanými subjektmi a ďalšími právnickými a fyzickými osobami, ktoré v tejto oblasti pôsobia. Zabezpečuje tvorbu a plnenie sociálnych programov na ochranu práv detí a na predchádzanie a zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov na svojom území. Vypracováva analýzy nepriaznivých vplyvov pôsobiacich na deti a rodiny, vývojových trendov sociálnopatologických javov a utvára podmienky na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ďalej vedie evidenciu zariadení zriadených podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately na svojom území, zriaďuje, financuje a kontroluje zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately vo svojej pôsobnosti. Poskytuje štatistické údaje z oblasti výkonu sociálnoprávnej ochrany detí štátnym orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na účely spracovania štatistických zisťovaní a administratívnych zdrojov a poskytuje údaje z evidencie zariadení.

Pomáha občanom zorientovať sa v problematike sociálnych služieb. Adekvátny priestor pre získanie kvalitného, odborného a komplexného sociálneho poradenstva poskytuje v **v Kancelárii prvého kontaktu** pri Odbore sociálnych vecí a zdravotníctva ÚKSK. Občania majú možnosť získať informácie a prehľad o možnostiach sociálnej pomoci, o druhoch a formách sociálnych služieb, ktoré zabezpečuje ÚKSK v rámci svojich kompetencií, ale aj o iných inštitúciách na úrovni kraja. Kanceláriu prvého kontaktu je možné kontaktovať osobne, telefonicky, mailom, prostredníctvom on-line chatu.

FENESTRA KOŠICE

Fenestra je ženská mimovládna organizácia so sídlom v Košiciach. Patrí medzi najvýznamnejšie slovenské ľudskoprávne organizácie pôsobiace v oblasti prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Zaoberá sa obhajobou práv žien prostredníctvom advokačných aktivít zameraných na dosiahnutie systémových zmien v prístupe štátu k riešeniu problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Pri realizácii týchto aktivít vychádza z potrieb a skúseností žien zažívajúcich násilie, ktorým poskytuje bezplatnú a dlhodobú pomoc a podporu v poradenskom centre v Košiciach.

Občianske združenie Fenestra vzniklo v roku 1996 ako prvé materské centrum na Slovensku.

V súčasnosti sa zameravajú výlučne na elimináciu násilia páchaného na ženách a ich deťoch:

- Poradenskom centre Fenestra poskytuje
 - » telefonickú krízovú intervenciu,
 - » krízové poradenstvo,
 - » špecializované sociálne poradenstvo (strániace poradenstvo),
 - » právne poradenstvo a právne zastupovanie,
 - » ekonomické poradenstvo,
 - » individuálne psychologické poradenstvo,
 - » podporné terapeutické skupiny pre ženy a deti,
 - » sociálnu asistenciu a sprevádzanie
- upozorňuje na dôsledky násilia páchaného na ženách a ich deťoch,
- šíri myšlienku nulovej tolerancie násilia páchaného na ženách,
- organizuje vzdelávacie aktivity, diskusie, publikuje pôvodné ako aj prekladové materiály a texty, realizuje kampane, advokačné aktivity zamerané na dosiahnutie systémových zmien, rozvíja multiinštitucionálnu spoluprácu kľúčových inštitúcií,
- aktívne pôsobí vo Výbore pre rodovú rovnosť pri Rade vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, v expertnej skupine pri Rade vlády SR pre prevenciu kriminality a je kontaktnou organizáciou a členkami poradného výboru európskej siete WAVE (Women Against Violence Europe) a Európskej siete pre prácu s traumou v kontexte rodovo podmieneného násilia – European Trauma Network

Kontaktné údaje:

Po – Pi od 09:00 do 16:00

Telefónny kontakt pre ženy: **0911 440 808**

Telefónny kontakt pre verejnosť: **0911 224 777**

Poštová adresa: **Fenestra P.O.Box F-12, 042 92 Košice**

E-mail: **fenestra@fenestra.sk**

Web: **www.fenestra.sk**

OZ HANA SPIŠKÁ NOVÁ VES

Občianske združenie HANA v Spišskej Novej Vsi pôsobí ako poradenské centrum pre ženy zažívajúce násilie a ich deti. Jeho cieľom a poslaním je bezpečie, ochrana a posilnenie žien zažívajúcich násilie. Poskytuje bezplatnú pomoc a podporné služby ženám zažívajúcim násilie prostredníctvom poradenského centra a krízovej telefonickej linky. V poradenskom centre poskytujú psychologické, právneho a špecializované sociálne poradenstvo.

V oblasti prevencie násilia páchaného na ženách a ich deťom pôsobia hlavne prostredníctvom:

- kampaní, ktorých cieľom je zvyšovanie povedomia širokej verejnosti o problematike násilia páchaného na ženách
- stretnutí na ZŠ a SŠ, ktoré sú zamerané na zvyšovanie povedomia o problematike “Dating violence” u mladých ľudí,
- divadelných predstavení v spolupráci s Divadlom na opätkoch pre MŠ, ZŠ a SŠ ktoré sú spojené s diskusiou o násilí v partnerských vzťahoch mladých ľudí, počas “randenia”,
- konferencií pre relevantné inštitúcie, ktoré sa stretávajú so ženami zažívajúcimi násilie s cieľom zabezpečiť komplexnú pomoc,
- propagácie a medializácie problematiky v regionálnych médiách a tlači.

Kontaktné údaje:

Po – Pi od 09:00 do 16:00

Telefónny kontakt pre ženy: **0903 404 483**

Telefónny kontakt pre verejnosť: **0903 404 471**

Poštová adresa: **OZ HANA P.O.BOX 38, 052 01 Spišská Nová Ves**

E-mail: **ozhana.snv@gmail.com**

Web: **www.ozhana.sk**

KOTVA, N.O. TREBIŠOV

KOTVA n.o. Trebišov bola založená ako organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby. Svojou činnosťou a aktivitami usiluje o dostupnosť služieb pre všetky ženy zažívajúce násilie a ich deti, o vytvorenie bezpečného priestoru, v rámci ktorého môžu ženy riešiť situáciu násilia a vyrovnat sa s dopadmi násilia na ich životy a životy ich detí. Poskytuje sociálne, psychologické, právne poradenstvo a bezpečné ubytovanie.

Od 1.1.2008 prevádzkuje zariadenie núdzového bývania – bezpečný ženský dom s kapacitou 20 osôb. Poskytnutím bezpečného bývania rodinného typu vytvára svojim klientom podmienky a optimálne prostredie na preklopenie doby, kedy sa opäť, dôstojne, bez hrozby násilia, s pocitom bezpečia môžu včleniť do fungujúcej spoločnosti.

V rámci prevencie spolupracuje so školami, lekármi, Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, úradmi práce, políciou a pod. Poskytuje propagačné materiály s informáciami a kontaktom organizácie.

Kontaktné údaje:

Po – Pi od 09:00 do 16:00

Telefónny kontakt: **056/6723114; 0918 457 217**

Poštová adresa: **KOTVA, n.o., P.O.BOX 45, 075 01 Trebišov**

E-mail: **KOTVA.n.o@zoznam.sk**

POMOC RODINE, MICHALOVCE

Občianske združenie Pomoc rodine vzniklo 8.8.2000 zaregistrovaním na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky na podnet žien – obetí domáceho násilia. Ale už 27.9.1999 bol otvorený klub žien v ťaživých životných situáciách, fungujúci na báze dobrovoľníckej práce. Práca ukázala, že priestor problematiky je široký a subjektov, ktoré sa komplexnejšie zaoberajú potrebami a problémami rodiny je veľmi málo. Daný fakt podnietil ďalšie smerovanie aktivity združenia.

V súčasnosti ženám zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch poskytuje:

- špecializované sociálne poradenstvo,
- odborné právne poradenstvo,
- vypracovanie právnych písomností,
- psychologické poradenstvo,
- krízovú intervenciu,
- podporu v svojpomocnej skupine “Nie si sama”,
- sprevádzanie na súd, políciu, úrady,
- krátkodobú starostlivosť o ich deti,
- pomoc pri hľadaní chráneného bývania.

V rámci preventívno – osvetovej činnosti realizuje prednášky/besedy pre študentov/študentky stredných škôl. Spolupracuje s Mestským úradom, ÚPSVaR, s Mestskou políciou. Organizuje výstavu “Umlčaných svedkýň”, verejné diskusie na tému násilia páchaného na ženách; zapája sa do Kampane 16 dní aktivizmu proti násilium páchanému na ženách. Pripravuje podklady k postupom práce pri vytváraní metodiky k súdno-znaleckým posudkom z odboru psychológie.

Kontaktné údaje:

Po – Pi od 8:00 do 16:00

Telefón: **056/688 44 73; 0908 954 873; 0911 084 473**

Poštová adresa: **Pomoc rodine, Nám. Osloboditeľov 77, 071 01 Michalovce**

E-mail: **pomocrodine@pomocrodine.sk; poradkyne@pomocrodine.sk**

Web: **www.pomocrodine.sk**

Konferencia „Spoluprácou k lepšej podpore a ochrane žien pred násilím“



Výmena skúseností a rozvíjanie spolupráce v problematike násilia páchaného na ženách bola témou odbornej konferencie zrealizovanej v rámci projektu „Zlepšenie kvality poradenstva pre ženy zažívajúce rodovo podmienené násilie v partnerských vzťahoch v Košickom samosprávnom kraji.“ Uskutočnila sa 21. apríla 2016 v košickej Tabačke Kulturfabrik a zorganizoval ju Košický samosprávny kraj v spolupráci s mimovládnymi organizáciami Fenestra z Košíc, Kotva n.o. z Trebišova, Pomoc rodine z Michaloviec a OZ HANA zo Spišskej Novej Vsi. Konferencie sa zúčastnilo viac ako 100 zástupcov organizácií a inštitúcií z rôznych okresov košického kraja. Projekt, jeho aktivity a ciele predstavila Ing. Zuzana Jusková, vedúca odboru sociálnych vecí a zdravotníctva Košického samosprávneho kraja a Dušana Karlovská z Fenestry, ktorá zúčastneným poskytla prehľad základných údajov o výskyte násilia na ženách v partnerských vzťahoch aj s prepočtom odhadovaného počtu žien, ktoré násilie zo strany manžela alebo partnera ročne zažijú v jednotlivých okresoch košického kraja.

Na konferencii, ktorá bola vedená netradične, nielen formou panelových diskusií s príspevkami, ale aj moderovaných diskusií, sa mala odborná verejnosť možnosť priamo zoznámiť s partnerskými organizáciami projektu a vypočuť si ich skúsenosti z práce so ženami zažívajúcimi násilie a ich deťmi. Najviac u prítomných zarezovala výzva na nulovú toleranciu násilia na ženách, ktorú vyjadrila Mária Hargašová z občianskeho združenia Pomoc rodine.

V niekoľkých moderovaných a panelových diskusiách hovorili o svojich skúsenostiach s podporou a ochranou žien pred násilím, o výzvach a príležitostiach spolupráce zástupkyne mimovládnych organizácií, ktoré sa tejto problematike venujú, ale aj zástupcovia samosprávy, štátnej správy a špecializovaných inštitúcií.

V diskusii o spolupráci v oblasti násilia páchaného na ženách na národnej úrovni hovorila zástupkyňa Inštitútu pre výskum práce a rodiny o štandardoch komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie, reprezentantka Národnej linky pre ženy prezentovala skúsenosti s poskytovaním podpory ženám zažívajúcim násilie.

Koordináčno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie predstavilo postupy a systém multiinštitucionálnej spolupráce v oblasti prevencie a eliminácie násilia na ženách na národnej úrovni. Boli predstavené Štandardy pre poskytovanie komplexnej podpory a pomoci pre ženy zažívajúce násilie, ktoré predstavujú na Slovensku dôležitý materiál o východiskách a princípoch práce v téme násilia na ženách.

Ďalší príspevok odbornej verejnosti predstavil bezplatnú, non-stop Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie, ako aj príklady účinnej spolupráce Národnej linky a inštitúcií pri riešení situácie násilia v niektorých konkrétnych prípadoch. Na záver tejto časti prezentoval zástupca Koordináčno-metodického centra pre rodovo podmienené a domáce násilie jeho doterajšie a plánované aktivity.

V záverečnej moderovanej diskusii svoje skúsenosti a význam spolupráce hodnotili členky Pracovnej skupiny na prevenciu a elimináciu násilia na ženách v Košiciach, ktoré sa zhodli na tom, že vzájomná spolupráca prináša lepšie a komplexnejšie informácie ženám, ktoré sa obrátia na rôzne inštitúcie a citlivejší a podpornejší prístup.



Základné informácie o násilí páchanom na ženách

Násilie páchané na ženách je jednou z najčastejších foriem porušovania ľudských práv žien na svete. Najkomplexnejšia definícia násilia páchaného na ženách je zakotvená v Dohovore Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu. V článku 3 deklarácie je uvedené, že pojmom „násilie na ženách“ chápánym ako porušenie ľudských práv a forma diskriminácie žien sa rozumejú všetky činy rodovo podmieneného násilia, ktoré majú alebo môžu mať za následok telesnú, sexuálnu, duševnú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie žien, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote.“ Za rodovo podmienené násilie sa považuje násilie, ktoré je nasmerované proti žene z dôvodu, lebo je žena alebo ktoré ju postihuje nepomerne viac. Príčinou, ale aj dôsledkom násilia páchaného na ženách je teda nerovnomerné rozdelenie moci medzi ženami a mužmi v spoločnosti. Takéto chápanie násilia páchaného na ženách prijala aj Slovenská republika ratifikáciou kľúčových medzinárodných dokumentov v tejto oblasti, ktoré premietla aj do národných dokumentov Vlády SR. Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2014 – 2019 cituje definície z vyššie uvedených dokumentov a „za hlavnú príčinu rodovo podmieneného násilia v zhode s medzinárodnými dokumentmi považujeme historicky vytvorenú a spoločensky podmienenú nerovnováhu moci medzi mužmi a ženami a jej zneužitie“.

Problém násilia páchaného na ženách je často bagatelizovaný, považovaný za problém jednotlivcov, resp. konkrétnych rodín určitých spoločenských vrstiev, prejavy násilia sú mylne považované za prejavy „domácej hádky“ medzi partnermi. Problémom je tiež vysoká latentnosť násilia páchaného na ženách. Väčšina žien zatajuje násilie, ktoré im spôsobujú ich manželia a partneri, ohlásené prípady tvoria len „špičku ľadovca“.

ZODPOVEDNOSŤ ZA NÁSILIE

V spoločnosti existujú rôzne mýty, ktoré hovoria o tom, že muži sa k svojim partnerkám správajú násilne kvôli tomu, že pijú, alebo berú drogy, alebo majú výbušnú povahu a nedokážu ovládať svoj hnev. V skutočnosti sa takto správajú vedome. Svedčí o tom aj skutočnosť, že väčšina z nich sa nespráva násilne k svojim nadriadeným a kamarátom, ani vtedy, keď sú rozčúlení. Muži, ktorí sa k svojim partnerkám, alebo manželkám správajú násilne vedia čo robia a sú tí, ktorí rozhodujú o tom kedy, kde, ako a voči komu sa budú správať násilne. Ide teda o vedomé a kontrolované správanie, preto zodpovednosť nesie vždy ten, kto násilie pácha.

Muži, ktorí sa k svojim partnerkám správajú násilne sú presvedčení, že takéto správanie je v poriadku. Zažili ho vo svojich pôvodných biologických rodinách, kde bolo násilné správanie tolerované a naučené vzorce správania si priniesli aj do vlastnej rodiny.

Muži, ktorí sa k svojim partnerkám, alebo manželkám správajú násilne môžu mať rôzne vzdelanie aj spoločenské postavenie. K svojim manželkám a partnerkám sa násilne správajú muži bez ohľadu na vek, náboženské vyznanie, farbu pleti a etnický pôvod.

FORMY A VZORCE NÁSILIA

Domáce násilie má rôzne formy. Niektoré sú viditeľné, iné sú skryté a odhaliť ich je možné iba keď sa žena rozhodne o nich rozprávať. Medzi formy násilia patrí násilie:

- fyzické: bitka, trhanie vlasov, kopance, popáleniny, facky, strkanie, ubližovanie predmetmi, zbraňou. V dôsledku fyzického násilia dochádza k zraneniam rôzneho stupňa a závažnosti (modriny, tržné rany, zlomeniny, chronické ochorenia, v niektorých prípadoch aj k usmrteniu ženy a jej detí),
- psychické: vyhrážky, zosmiešňovanie ženy, osočovanie, výbuchy zlosti, sociálna izolácia: muž bráni žene v kontakte s rodinou a známymi, kontroluje jej telefón, mailovú komunikáciu,

- ekonomické: neprispievanie na chod spoločnej domácnosti a výchovy detí od partnera, rozhodovanie o použití spoločných financií, neumožnenie nástupu do zamestnania, ...
- sexuálne: znásilnenie, vynucovanie praktík, ktoré žene nie sú príjemné, ...
- prenasledovanie: sledovanie kam žena chodí, s kým, čakanie na ženu pred prácou, častá kontrola telefonátov, ... Táto forma násilia trvá počas vzťahu, ale aj dlho po skončení vzťahu.

Cieľom násilného správania muža k partnerke je dosiahnutie absolútnej moci a kontroly nad jej životom, názorom a telom. Na to, aby násilný muž dosiahol úplnú moc a kontrolu, potrebuje úplne oslabiť osobnosť ženy, jej sebedomie a jej snahy konať proti násilnému správaniu. Moc a kontrolu násilný muž získava používaním istých vzorcov správania, ako napr.:

- Izolácia – t.z. násilný partner sa snaží dosiahnuť izoláciu ženy od zdrojov informácií, materiálnej pomoci a emocionálnej podpory, postupne ženu izoluje od jej rodiny a blízkeho okolia a to z dôvodu, že kontakty s rodinou a inými blízkymi ľuďmi môžu byť pre ňu zdroje podpory a pomoci.
- Udržiavanie hrôzy a teroru – t.z. násilný partner sa správa násilne alebo sa násilím vyhrožuje, napr. žene sa vyhrožuje smrťou, vážnym ublížením na zdraví, že zabije deti, rodičov ženy, alebo sa vyhrožuje samovraždou.
- Ponižovanie a očierňovanie – násilný muž často ponižuje ženu, že je neschopná matka, že je psychicky chorá, hysterická a pod.. Uráža a očierňuje ju pred deťmi a rôznymi inštitúciami. Účelom tohto správania je spochybnenie dôveryhodnosti ženy, presunutia zodpovednosti za násilie na ňu a zničenie sebedomia a psychického zdravia ženy.
- Uplatňovanie absolútnej kontroly nad tým čo žena robí, čo si myslí, s kým sa stretáva. Dosahuje to rôznymi zákazmi, vynucovaním si absolútnej pozornosti partnerky, výbuchmi žiarlivosti, vynucovaním sexu, neustálym kritizovaním jej názorov a výzoru.
- Obviňovanie partnerky z násilia a ospravedľovanie násilia vyjadreniami ako „keby si to neurobila, tak by som ťa neudrel“; „keby si sa starala o deti, keby si bola viac doma“; „ty si na vine“ a pod. Svoje správanie môže ospravedľovať tým, že bol unavený, že nemal dobrý deň, že bol opitý a nevedel, čo robí, a sľubuje žene, že sa to už nestane.
- Vynucovanie obyčajných činností a vyčerpávanie – t.z. požiadavka, aby žena robila isté veci v domácnosti v tom čase, spôsobom a tak často ako určí on: týka sa to napr. prípravy jedla, prania, upratovania, vyžaduje, aby napr. šaty a riad boli poukladané tak ako povie, odopiera jej spánok v noci alebo jedlo.
- Príležitostné láskavosti – ktoré strieda s násilným správaním, ako napr. kúpi žene nečakaný darček, kvety, alebo ju pozve na večeru – aby si ženu k sebe pripútal. Príležitostné láskavosti podkopávajú psychickú odolnosť ženy, v týchto chvíľach násilný muž žene „dopraje“ niečo k čomu inak nemá prístup. Striedanie násilia s obdobiami, keď je muž láskavý, ženu mátie a vyvolá v nej myšlienky na to, že predsa existuje nádej, že sa môže zmeniť a dokáže sa prestať správať násilne. Ide o cielené správanie, ktorého cieľom nie je zmeniť sa, ale opätovne si partnerku pripútať a tým posilniť moc a kontrolu, ktorú nad ňou má. V celkovom kontexte násilného vzťahu je potrebné vnímať príležitostné láskavosti zo strany muža ako cielené stratégie jeho násilného správania.
- Skreslené vnímanie seba a reality na strane ženy – ako dôsledok násilného správania sa muža. Príkladom skresleného vnímania môže byť napr. žena je presvedčená, že za násilie môže ona, jej povaha, správanie, alebo obmedzujúcu žiarlivosť muža považuje za dôkaz lásky, násilné správanie muža ospravedľuje tým, že muž pije, je nervózny, stratil prácu a pod..

DÔSLEDKY NÁSILIA

Násilné správanie má negatívne dopady na celú rodinu – fyzické a psychické zdravie ženy a jej detí. Dopadom násilia na zdravie žien sú zranenia rôznej závažnosti, môžu mať trvalé následky alebo môžu vyústiť do chronických ťažkostí, ktoré sa prejavujú až neskôr. K mnohým trvalým následkom dochádza preto, lebo žene nebolo včas poskytnuté lekárske ošetrovanie – násilný muž neprivolal pomoc alebo zabránil žene vyhľadať lekársku pomoc. Najzávažnejším dôsledkom násilia páchaného na ženách je zabitie ženy násilným partnerom.

Ženy, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch, trpia často psychosomatickými ťažkosťami ako sú bolesti hlavy, chrbtice, v podbrušku, slabosť a pretrvávajúca únava, závrate, nespavosť, poruchy trávenia, nešpecifické gynekologické problémy a podobne. V dôsledku násilia nie sú u žien zriedkavé psychosomatické ochorenia

(napr. žalúdočné vredy, vysoký tlak, poruchy imunity a pod.) . Liečba týchto ochorení je často zdĺhavá, pretože skutočný pôvod zdravotných ťažkostí – násilie – ostáva neodhalený a násilie zasahuje do procesu liečby.

Najčastejšími a najvýraznejšími pocitmi, ktoré sa u žien prejavujú v dôsledku dlhodobého násilia, sú úzkosť a strach. Žena je napätá, stále „v strehu“ a neustále kontroluje svoje správanie, aby predišla ďalším útokom. Môže sa stať, že na zmiernenie úzkosti a strachu začne žena užívať návykové látky, napríklad alkohol alebo lieky, ktoré jej predpíše lekár na úľavu od bolesti alebo proti úzkosti. Násilný muž môže psychický stav ženy vyplývajúci z prežitého násilia používať proti žene, aby na ňu preniesol vinu za násilie. To vedie neraz k tomu, že rodina, priatelia a ľudia na inštitúciách považujú ženu za psychicky labilnú, nedôveryhodnú a ľutujú jej násilného partnera.

Ženy, ktoré zažívajú násilie, častejšie trpia poruchami spánku, pamäte, poruchami koncentrácie a pozornosti, depresiami, poruchami príjmu potravy a seba poškodzujúcim správaním. U žien zažívajúcich násilie je vyššia pravdepodobnosť, že sa pokúsia o samovraždu.

Niektorým ženám násilní partneri bránia v tom, aby pracovali. Ženy, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch, sú vystavené viacnásobnému riziku, že prídu o prácu. Jedným z dôvodov je častejšia práceneschopnosť kvôli zraneniam alebo ochoreniam, ktoré vznikli v dôsledku násilia. V dôsledku násilia býva žena vyčerpaná, čo znižuje jej pracovný výkon. Niekedy násilný muž prenasleduje ženu na pracovisku, obťažuje ju aj jej kolegov a kolegyné, aktívne vyhľadáva jej nadriadených, pred ktorými ju ohovára a osočuje a robí mnohé iné kroky, aby žena prišla o prácu. Po odchode od násilného muža je žena neraz nútená odísť bývať do iného mesta či regiónu a musí opustiť svoje zamestnanie.

Skúsenosť s násilím ovplyvňuje výrazným spôsobom aj dieťa. Prežité násilie môže u niektorých detí spôsobovať problémové správanie doma či v škole, alebo naopak dieťa môže byť tiché a utiahnuté. Dieťa nemá dostatok kamarátov a kamarátok, hanbí za to, čo sa doma deje. Nemá priestor venovať sa svojim záľubám, koníčkum a hre. Dieťa môže byť prinútené správať sa k mame násilne, alebo sa pridá na stranu otca. Väčšinou tak robí zo strachu a obáv z otca, ktorý sa správa násilne. Celé detstvo sprevádza dieťa strach a boj o prežitie.

Multi-inštitucionálna spolupráca

Násilie páchané na ženách v párových vzťahoch je závažný spoločenský a ľudsko-právny problém. Násilie má dopad na mnohé oblasti života žien a ich detí: ekonomická situácia, otázka bývania, fyzické a psychické zdravie, problémy detí v škole, narušenie vzťahov s deťmi, s okolím, so širšou rodinou. Ženy zažívajúce násilie hľadajú pomoc na rôznych inštitúciách. Pri hľadaní pomoci často čelia problému, že pomoc a podpora rôznych inštitúcií a organizácií nie je koordinovaná, príslušní zamestnanci nemajú dostatok informácií o tejto problematike, z tohto dôvodu nevedia správne reagovať a poskytnúť žene adekvátnu pomoc. Každá inštitúcia sa špecializuje na určitú oblasť a ženy, ktoré pomoc potrebujú, musia kontaktovať množstvo rôznych inštitúcií a organizácií. V mnohých prípadoch nie sú jednotlivé inštitúcie a organizácie prepojené a neprebíha medzi nimi pravidelná výmena informácií. Na to, aby spoločnosť dokázala zabezpečiť ženám a deťom účinnú pomoc, podporu a ochranu je dôležité, aby sa do účinnej pomoci týmto ženám zapojili všetky dôležité inštitúcie a organizácie, podľa ich pôsobnosti a kompetencií a aby fungovala účinná a efektívna spolupráca medzi všetkými zainteresovanými, pretože žiadna inštitúcia a organizácia neuspeje v boji proti násiliu páchanému na ženách a ich deťoch sama.

Ide o uplatňovanie multi-inštitucionálneho prístupu všetkých štátnych, verejných a neverejných inštitúcií a organizácií, v ktorých ženy zažívajúce násilie môžu nájsť pomoc, podporu a ochranu. Je potrebné definovať, ktoré inštitúcie sú pre pomoc týmto ženám dôležité a usilovať sa o úzku spoluprácu medzi nimi. Sú to najmä úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, detskí a všeobecní lekári, zdravotnícke zariadenia, mestá, vyššie územné celky, polícia, prokuratúra, súdy, školy, mimovládne organizácie a pod.. Hlavným cieľom a úlohou multi-inštitucionálnej spolupráce by malo byť dosiahnuť, aby jednotlivé inštitúcie koordinovali svoje intervencie a zabezpečili ľahký, nebyrokratický prístup k službám a pomoci, ktoré sa budú ženám a deťom poskytovať efektívne.

Intervencie rôznych inštitúcií by mali byť úzko prepojené a mali by vytvárať reťaz intervencií, do ktorej budú zahrnuté všetky relevantné inštitúcie. Tie zabezpečia, že sa reťaz intervencií nepreruší, pretože by to mohlo ženy a deti vystaviť ďalšiemu nebezpečenstvu. Ochrana a bezpečie žien a detí musí byť primárnym cieľom intervencií a intervenčnej reťaze. Všetky intervencie musia byť primerané a účinné, aby ženám a deťom skutočne pomáhali a zabránili opakovanému násiliu.

Multi-inštitucionálny prístup má obrovský potenciál prispievať a meniť efektívnosť služieb pre ženy. Umožňuje inštitúciám a organizáciám identifikovať nedostatky medzi službami, rovnako ako prispieva k redukovaniu predsudkov medzi inštitúciami a organizáciami.

Domáce násilie v Košickom kraji

Zmapovať výskyt násilia páchaného na ženách je pomerne náročné. Dôvodom je skutočnosť, že v spoločnosti ešte stále prežívajú mnoho mýtov o násilí páchanom na ženách v párových vzťahoch, tradičných predstáv o role žien v rodine a spoločnosti, ako aj predsudkov, ako aj značne vysoká miera tolerancie násilia. V dôsledku toho je násilie, ktoré ženy zažívajú v párových vzťahoch, často zľahčované a nezriedka sa vina za násilie presúva z mužov, ktorí sa správajú násilne, na ženy. Závažná je aj skutočnosť, že ochrana životov a zdravia žien zažívajúcich násilie, ktorú má zabezpečovať štát prostredníctvom relevantných inštitúcií, nie je dostatočná. Mnoho žien zažívajúcich násilie sa obáva o svojej skúsenosti hovoriť. Aj z týchto dôvodov presné štatistiky o počte žien zažívajúcich násilie vo vzťahu neexistujú.

Ako uvádza koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na r. 2016 – 2020, podľa výsledkov celoeurópskeho reprezentatívneho výskumu FRA (výskum Násilie páchané na ženách: Celoeurópsky výskum Agentúry Európskej únie pre základné práva) o násilí páchanom na ženách je možné odhadovať, že fyzické a sexuálne násilie zažije v Košickom kraji počas jedného roka 10% žien, čo je približne 40 000 žien a 47% žien má počas života skúsenosť s psychickým násilím zo strany súčasného alebo bývalého partnera a jeho rôznymi formami ako sú kontrola, izolácia, neodôvodnené podozrievanie z nevery a majetnícke správanie, ponižovanie a očierňovanie, vydieranie cez deti a podobne.

Zo štatistických údajov Krajského riaditeľstva PZ v Košiciach za rok 2014 vyplýva, že polícia začala trestné stíhanie v 36 prípadoch týrania blízkej a zverenej osoby, 285 prípadoch nebezpečného vyhrážania, 312 prípadoch ublíženia na zdraví a v 23 prípadoch nebezpečného prenasledovania, čo sú najčastejšie trestné činy, pri ktorých dochádza k násiliu na ženách a deťoch.

V uvedenej tabuľke sú uvedené počty odsúdených osôb súdmi v pôsobnosti Košického krajského súdu, u ktorých ako osobitne sledované zameranie trestných činov bolo vyznačené "domáce násilie". Údaje boli získané zo štatistických údajov Ministerstva spravodlivosti SR.

Počet odsúdených osôb súdmi v pôsobnosti Košického krajského súdu, u ktorých ako osobitne sledované zameranie trestných činov bolo vyznačené "domáce násilie"

Trestný čin/Rok	2012	2013	2014
Ublíženie na zdraví (§156 TZ)	5	10	6
Ochrana súkromia v obydlí (§194 TZ)	2	0	1
Nebezpečné vyhrážanie (§360 TZ)	53	56	52
Nebezpečné prenasledovanie (§360a)	0	1	1
Spolu	60	67	60
Počet odsúd. za týranie blízkej osoby a zverenej osoby (§ 208 TZ)	5	14	10
Počet odsúdených za týranie blízkej osoby a zverenej osoby kde ako poškodená je označená žena (§ 208 TZ)	3	10	6

ODPORÚČANIA PRE KOŠICKÝ KRAJ

V rámci minimálnych štandardov pre podporné služby boja proti násiliu na ženách bola navrhnutá minimálna úroveň poskytovania služieb, t.j.:

Požadované poskytovanie pomoci	Potreba	Stav v košickom kraji
Krízová linka	Jedna národná linka pokrývajúca všetky prípady násilia páchaného na ženách alebo jedna pre sexuálne násilie. Počet krízových liniek by mal zodpovedať počtu obyvateľov. V malých krajinách by mohla stačiť jedna, pre hustejšie obývané štáty by mala byť k dispozícii aspoň jedna krízová linka v každom regióne.	Existujúca jedna národná linka.
Bezpečný ženský dom	Jedno miesto pre rodinu na 10 tis. obyvateľov. Košický kraj mal k 31.12.2014 spolu 795 tis. obyvateľov, t.z. počet miest v bezpečných ženských domoch by mal byť 80.	V Košickom kraji je vytvorených 50 miest v 3 zariadeniach núdzového bývania, jedno z nich s kapacitou 10 miest spĺňa podmienky bezpečného ženského domu.
Krízové centrá pre obeť znásilnenia	Jedno miesto na 200 tisíc žien. Košický kraj mal k 31.12.2014 spolu 795 tis. obyvateľov, z toho 657,8 tis. obyv. v produktívnom a poproduktívnom veku, 51,18% z počtu tvoria ženy, t.j. 335 tis. žien, t.z. cca 2 miesta.	V Košickom kraji nie je vytvorené samostatné krízové centrum pre obeť znásilnenia. Je možné predpokladať, že v rámci existujúcej siete sociálnych služieb (útulky) sa poskytuje aj táto služba.
Centrá pre obeť sexuálneho napadnutia	Jedno miesto na 400 tisíc žien, pri vyššie uvedenom počte miest by malo byť vytvorené aspoň 1 miesto.	Samostatné centrá pre obeť sexuálneho napadnutia v košickom kraji neexistujú. Podobne ako pri krízových centrách je možné predpokladať, že existujúca sieť soc. služieb vie obsiahnuť aj túto klientelu.

Právne rady/ právne zastupovanie	Jedna služba na 50 tis. žien, umožňujúca včasnú intervenciu a prístup k právnej a inej pomoci. Ak vychádzame z informácie, že počet žien v produktívnom a poproduktívnom veku k 31.12.2014 predstavuje 51,18% zo 657,8 tis. obyv., čo je 335 tis. žien, v kraji by sa malo nachádzať 6,7 služieb.	Právne poradenstvo / zastupovanie žien a detí zabezpečuje v prípade potreby organizácia Fenestra, Pomoc rodine a Hana a tri existujúce zariadenia núdzového bývania v okrese Trebišov a Košice – okolie.
Poradenské služby	Jedna služba na 50 tis. žien, v každom krajskom meste by mala byť jedna poradkyňa špecializujúca sa na problematiku násillia na ženách. Podľa vyššie uvedeného prepočtu by to malo byť 6,7 poradcov.	Sieť špecializovaných poradcov pre uvedenú problematiku tvorí spolu 6 poradcov (dvaja poradcovia v Spišskej Novej Vsi, dvaja v Košiciach, dvaja v Michalovciach.
Vyhľadávacia činnosť	Realizovaná na miestnej úrovni, venuje sa početnejším miestnym menšinám, ženám s postihnutím a ďalším skupinám, ktoré nemajú prístup k pomoci.	Vyhľadávaciu funkciu môžu plniť aj komunitné centrá, terénni sociálni pracovníci a pod.. V súčasnosti je v registri poskytovateľov sociálnych služieb, ktorý vedie Košický samosprávny kraj, zaregistrovaných 46 komunitných centier.

Z porovnania potreby a existujúceho stavu rôznorodosti a rozsahu potrebných služieb pre ženy a deti zažívajúce násillie za košický kraj je možné konštatovať, že ide o problematiku, ktorej kraj venuje dostatočnú pozornosť a v rámci svojich možností prijíma potrebné opatrenia na riešenie vzniknutých problémov.

V priebehu niekoľkých rokov bola vytvorená sieť špecializovaných poradcov a zariadení núdzového bývania, ktorých činnosť je financovaná z prostriedkov Košického samosprávneho kraja. Finančné krytie nákladov potrebných na prevádzku poskytuje poradcom a prevádzkovateľom zariadení finančnú istotu, čo prispieva ku skvalitňovaniu poskytovaných služieb a ich ďalšiemu rozvoju.

Z dôvodu, že existujúce zariadenia určené pre ženy zažívajúce násillie nespĺňajú všetky prvky bezpečného ženského domu, bude potrebné, v úzkej spolupráci s prevádzkovateľmi zariadení, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Úradom Vlády Slovenskej republiky a rokovať o prijatí potrebných opatrení na odstránenie existujúceho stavu.

ĎALŠIE AKTIVITY KOŠICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA V PROBLEMATIKE NÁSILLIA

Košický samosprávny kraj sa intenzívne zapája do riešenia problematiky násillia v kraji. Pred viac ako 6 rokmi začala organizácia Fenestra v meste Košice budovať sieť „kľúčových inštitúcií“ zaoberajúcich sa problematikou domáceho násillia, definovala ich úlohy, postavenie a možnosti riešenia. Do tejto vytvorenej siete patril aj Košický samosprávny kraj. Kompetencie Košického samosprávneho kraja v oblasti riešenia problematiky násillia vychádzajú z platnej legislatívy upravujúcej poskytovanie sociálnych služieb, t.j. zabezpečovanie poskytovania služieb a poskytovanie finančného príspevku na sociálne služby pre poskytovateľov. V roku 2013 bola aktualizovaná dovedy platná koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji, v realizačnej fáze bola zadefinovaná samostatná oblasť A7 – Prevencia a eliminácia domáceho násillia páchaného na ženách, v rámci ktorej bol zadefinovaný hlavný cieľ: „Vytvárať služby zamerané na podporu žien a detí zažívajúcich násillie so zohľadňovaním ich špecifických a diverzifikovaných potrieb. Rozvíjať preventívne programy“.

V júni 2016 bola uznesením Zastupiteľstva Košického samosprávneho kraja schválená nová Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020. Téma domáceho násillia je upravená v:

- samostatnej kapitole 3.4, v ktorej sú uvedené zistené štatistické údaje o výskyte násillia v kraji
- časti 6 – Swot analýza – v časti „dostupnosť a kvalita sociálnych služieb“ je zadefinovaná absencia bezpečných ženských domov,

- časti 7 – strategická časť – Oblasť A7: Prevencia a eliminácia domáceho násillia páchaného na ženách; regionálna priorita č. 7: Skvalitňovať a rozširovať ponuku sociálnych služieb zameraných na prevenciu a elimináciu domáceho násillia; Hlavný cieľ: Vytvárať služby zamerané na podporu žien a detí zažívajúcich násillie so zohľadňovaním ich špecifických a diverzifikovaných potrieb. Rozvíjať preventívne programy.

Okrem aktívnej účasti v pracovných skupinách vytváraných na úrovni kraja, ako aj na celonárodnej úrovni, Košický samosprávny kraj v rámci svojich kompetencií v oblasti sociálnych služieb:

- od roku 2011 financuje špecializovaných poradcov zaoberajúcich sa problematikou násillia v párových vzťahoch. Počet špecializovaných poradcov v roku 2011 bol 1,5 poradcu, v roku 2013 sa ich počet zvýšil na 4.
- dlhodobou (od svojho vzniku) financuje zariadenia poskytujúce bývanie pre ženy, na ktorých je páchané násillie. V súčasnosti sa v kraji nachádzajú 3 zariadenia spĺňajúce zákonom stanovené podmienky na poskytovanie služieb pre ženy zažívajúce násillie s celkovou kapacitou 50 miest. Dve sa nachádzajú v okrese Trebišov, jedno v okrese Košice okolie.
- od roku 2013 pravidelne, cca 1x štvrťročne, organizuje pracovné stretnutia – workshopy špecializovaných sociálnych poradcov, zamestnancov zariadení núdzového bývania a zamestnancov Košického samosprávneho kraja, v rámci ktorých sa realizujú prípadové štúdie, dochádza k výmene informácií a vzdelávaniu v danej oblasti (vždy sa vopred zadefinuje téma, ktorá bude predmetom vzdelávania),
- spolupodieľa sa na tvorbe legislatívy v oblasti sociálnych služieb. Za významnú zmenu v tomto smere sa považuje v osobitnom paragrafovom znení zadefinovanie:
 - a) sociálnych služieb ako odborných činností aj na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie osoby „pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb“ – § 2 ods. 2 písm. g),
 - b) samostatného zariadenia, v ktorom sa poskytuje predovšetkým ubytovanie, sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov pre ženy, ktoré sú ohrozené správaním iných fyzických osôb..., teda ženy a deti, na ktorých je páchané násillie – § 29.

Zoznam pomáhajúcich organizácií v Košickom kraji

Poradenské inštitúcie

Názov	Druh pomoci	Tel. kontakt	Mail kontakt/web
Pomoc obetiam násillia Košice	Pomoc obetiam a svedkom násilných trestných činov, obetiam stalkingu, obetiam obchodu zo ženami (právne poradenstvo, základné a špecializované sociálne poradenstvo, psychologická podpora, sprievod na úrady, spisovanie návrhov a podaní)	085 011 321 (Po – Pi: 10.00 – 14.00) 0905 217 846 (Ut – Štv: 14.00 – 18.00)	kosice@pomocobetiam.sk www.pomocobetiam.sk
Fenestra Košice	Krízové centrum a poradňa pre týrané ženy (sociálne, psychologické a právne poradenstvo)	055 – 625 62 37 nonstop 0911 440 808	fenestra@fenestra.sk www.fenestra.sk
Pomoc rodine Michalovce	Špecializované sociálne a psychologické poradenstvo pre týrané ženy	056 / 688 44 73 0908 954 873	pomocrodine@centrum.sk www.pomocrodine.sk

o.z. Hana, Spišská Nová Ves	Špecializované sociálne a psychologické poradenstvo pre týrané ženy	0903 404 483	ozhana.snv@gmail.com www.ozhana.sk
Spoločnosť priateľov detí – Li(e)nka Košice	Poradenstvo pre deti s CAN syndrómom	055 / 640 3979 055 / 640 4186 0915 068 100	lienka.lienka@gmail.com www.linkadeti.sk
Národná linka pre ženy zažívajúce násilie	Poradenstvo	nonstop 0800 212 212	
Alžbetka n.o., Spišská Nová Ves	Krízové stredisko pre deti s CAN	053 / 429 89 73 (-74) 0911 220 535	alzbetka_no@pobox.sk www.alzbetka-no.sk

Zariadenia núdzového bývania

Názov	Druh pomoci	Tel. kontakt	Mail kontakt/web
Slovenský červený kríž Trebišov – zariadenie sociálnych služieb Maják	Ubytovanie, poradenstvo pre ženy a deti zažívajúce násilie	056 / 672 24 95 (7:30 –15:30) 0903 558 942	trebisov@redcross.sk www.redcross.sk
o.z. Kotva Trebišov	Ubytovanie, poradenstvo pre ženy a deti zažívajúce násilie	056 / 6723114 0918 457 217	KOTVA.n.o@zoznam.sk
o.z. ZEM DETÍ – Košice	Ubytovanie, poradenstvo pre ženy a deti zažívajúce násilie	0917 523 413	zemdetikosice@gmail.com www.zemdeti.sk

Príloha

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2016 – 2020 (brožúra).